

35 év telt el az imperialista bécsi döntés óta

A második világháború első éveiben Románia a hitlerista német terjeszkedés, a más államok belügyeibe való beavatkozás imperialista politikájának esett áldozatául. 1940 nyarán a tengelyhatalmak rákényszerítették a szörnyűséges bécsi döntést, melynek következményeként elszakították tőle Erdély északi részét. Már a kezdet kezdetén a román nép határozottan kifejezte ellenkezését ezzel az önkényes, jellegzetesen fasiszta döntéssel szemben, s kérte, hogy fegyverrel harcolhasson a haza területi épségének és önállóságának megvédéséért. A Román Kommunista Párt a néptömegek érdekeinek hű képviselőjeként határozott elutasító magatartást tanúsított az országra kényszerített végzéssel szemben. Nemzetiségre való tekintet nélkül az egész nép törekvéseinek eleget téve a kommunista párt — a MADOSZ-szal, az Ekésfronttal s más szervezetekkel együttműködve — tiltakozó tüntetéseket szervezett a fasiszta döntés ellen.

A 35 évvel ezelőtt az egész országban lezajlott tüntetések módját nyújtották a tömegeknek, hogy visszautasítsák az önkényes bécsi határozatokat. E tüntetések erőteljesen bizonyították, hogy a nép számára nem közömbös országa területének épsége, ellenkezőleg, kész a legnagyobb áldozat, élete árán is megvédeni az ősi rögöt. Ellenszegülésének méretei és határozottsága révén a román nép értésre adta a világ közvéleményének, hogy a ráerőszakolt bécsi bíráskodás nem lehet tartós, hiszen kezdetől fogva magán viselte az imperialista önkényesség és az idegenesség bélyegét.

Az imperialista bécsi döntés a román nép ezeréves jogainak lábbal tiprását jelentette, nem vette tekintetbe a legnyilvánvalóbb történelmi realitásokat, nem számolt a román nép évszázadokon át folytatott küzdelmeivel, hogy létét és folytonosságát biztosítsa azon a földön, ahol létrejött és kifejlődött.

Mint az egykori Dácia területén kialakult egységes nép, kénytelen volt számtalan csatát vívni nemzeti egysége, hazája sértetlensége és a szabad élethez való joga védelmében. Miként az RKP programja is rámutat, népünk történelme a szabadságért és a társadalmi igazságért, a függetlenségért, a haladásért és a civilizációért vívott szakadatlan harcok története: „Ez a sajátosság rányomja bélyegét Románia egész társadalmi fejlődésére, a román nép természetére és gondolkodásmódjára, történelmi sorsára, amelyet a határozott, áldozatteljes küzdelem jellemez a szabadságért és az egységért, ama jogáért, hogy ura legyen saját országának.”

A történelem mostoha viszonyai ellenére az egység és függetlenség eszménye állandóan lelkesítette a tömegeket. Az állami egység kiteljesítése — ami a román nép számára létföltétel volt — 1918-ban valósult meg a nép széles rétegei, a munkásság, a parasztság, az értelmiség harcának eredményeként. Erdély egyesülése Romániával népünk százados egységtörekvéseinek teljesülését, a történelmi szükségyszerűség érvényesülését jelentette, amaz álmok valóra válását, amelyekért az elődök számtalan nemzedéke hozott véráldozatot. A társadalmi-politikai események egész történelmi folyamata igazolja azt a tételt, amely szerint az egységes román nemzeti állam létrejötté nem az esetlegesség, nem a konjunkturális helyzet, nem a tárgyalásztalnál létrejött megegyezés következménye; a békeszerződés nem tett egyebet, mint hogy szentesítette a néptömegek harca nyomán kialakult tényállapotot.

A negyedik évtized második felében a hitlerizmus gyors följelődése Németországot a háborús terjeszkedés, a világuralmi törekvések tűzfészkévé alakította

át. Ilyen viszonylatban Németország támogatni kezdte a horthysta Magyarországnak azokat a határrevíziós törekvéseit, amelyek Románia területe egy részének bekebelezésére irányultak. Ily módon a német imperializmussal és a horthysta Magyarország területi követeléseivel szemben a nemzeti érdekek védelme Románia politikai életének alapvető kérdése lett, s különleges nemzeti jelentőséget kapott a munkásosztály, az összes haladó erők harca a fasiszta veszély ellen.

E körülmények között a Román Kommunista Párt legfontosabb föladatának tekintette a nemzeti erők mozgósítását a náci Németország politikája ellen, amely a népek leigázását célozta, és veszélyeztette mind a nemzeti függetlenséget, mind a nemzetközi békét.

Ebben a rendkívül bonyolult helyzetben Románia reakciós köröi elárulták a nemzet érdekeit, s az országot a fasiszta Németország karjai közé vetették. Romániával szemben, céljaik érdekében, a hitleristák kényszerítő eszközként használták föl a horthysta határrevíziós politikát. Ismeretes, hogy a két háború között a horthysta Magyarország széles körű diplomáciai és politikai tevékenységet fejtett ki Erdély elhódítása érdekében. Evégett a határok revízióját a hivatalos állampolitika rangjára emelték. 1939. április 27-én Teleki Pál, a horthysta Magyarország miniszterelnöke kijelentette: Erdély követelése Magyarország politikájának homlokterében marad, és az elcsatolásra előbb-utóbb sor kerül.

Horthy egy 1940 júliusában kelt levelében arra emlékeztette Hitlert, hogy az első világháború után, amikor az egész világ szembefordult Németországgal, Magyarország volt az egyetlen hű barátja. Horthy úgy tüntette föl Magyarországot, mint „a kommunizmussal szembenálló bástyát”, s e „küldetés” teljesítését Erdély elfoglalásához kötötte. A Kárpátok birtoklása nélkül nem lehet eleget tenni ennek a küldetésnek — állította Horthy. Erdély Európa egyetlen természetes erődjé, s Németország számára célszerű, hogy megbízható kezekben tudja — írta Horthy.

Hogy a tengelyhatalmak jóváhagyását és támogatását Erdély lerohanásához megnyerjék, diplomáciai akcióik során a horthysta vezető körök számos találkozót és megbeszélést kezdeményeztek a hitleri Németország és a fasiszta Olaszország képviselőivel, akik 1940 augusztusában végül is kielégítették területi követeléseiket.

A nemzetközi jogokat lábbal tipró fasiszta hatalmak saját kezdeményezésükből „nemzetközi döntőbírósgát” alakítottak, s 1940. augusztus 29-re meghívták Bécsbe Magyarország és Románia küldöttségeit. Aznap este, miként a Stefani-ügnökség hírül adta, a horthysta kormány hivatalosan közölte, hogy „ellenvetés nélkül elfogadja a tengelyhatalmak tanácsait és döntéseit”. 1940. augusztus 30-án a tengelyhatalmak a Belvedere kastélyban arra kötelezték Romániát, hogy adja át a horthysta Magyarországnak Erdély északi részét, 43 492 négyzetkilométernyi területet, 2 667 007 lakossal, amelynek 50,2%-a román és 37,1%-a magyar volt.

A román nép teljes egységben utasította vissza az imperialista bécsi döntés igazságtalan föltételeit, s nem adta jóváhagyását az ország feldarabolásához. A fasiszta döntés visszautasítása teteszt öltött az egész ország népét átfogó antifasiszta tömegtüntetésekben. Azokban a román nép számára nehéz megpróbáltatással járó napokban „a kommunista párt, különböző politikai körök, a MADOSZ és más demokratikus és politikai szervezetek, beleértve a hadseregbeli csoportokat is — hangoztatta Nicolae Ceauşescu elvtárs — szembeszegültek a diktátummal, az ország különféle központjaiban hatalmas tömegtüntetéseket szerveztek, s kérték, hogy térjenek át a haza területi épségét és függetlenségét védelmező fegyveres harcra a haza területi épségének és függetlenségének megvédése érdekében”.

Az ország érdeke azt kívánta, hogy utasítsák vissza a döntést, s fegyverrel védjék meg az ország területi épségét, önállóságát a fasiszta agresszióval szemben. De a polgári-földesúri Románia kormánykörei elárulták a nemzet ügyét, mint-hogy félték tulajdon népüknek a fasiszta megszállók ellen vívandó harcától. Amikor Európa valamennyi nagyhatalma cserbenhagyta Romániát, ki volt szolgáltatva a hitleri Németország kénye-kedvének, a királyi diktatúra a Vasgárda és a többi fasiszta csoportosulás jóváhagyásával elfogadta a bécsi döntést. Iuliu Maniu, az NPP és Dinu Brătianu, a liberális párt vezetője a döntés ellen nyilatkozott ugyan, de mindent megtett, hogy fékezze az ország fegyveres védelmét követelő tömegek lendületét; lemondták még azokat a tiltakozó gyűléseket is, melyeket eredetileg ők hívtak össze, s nyíltan elleneztek mindennemű tömegtüntetést. A polgári „történelmi” pártok nem válaszoltak a kommunista pártnak arra a javaslatára, hogy közösen küzdjenek egy olyan demokratikus kormány hatalomra jutásáért, amely elutasította volna a bécsi döntést, és megszervezte volna az ország határainak védelmét.

Nyomban a bécsi döntés közzététele után a kommunista párt megbélyegezte az imperialista diktátumot, szembefordult a hitlerizmussal és az ország vezető köreinek hazaféltásával. Az RKP KB lapja, az illegális *Scinteia* 1940. augusztus 31-én írta: „Eltársak, az imperialisták szolgái, az ország polgársága és tőkései, valamint a történelmi pártok vezetői eladták Észak-Erdélyt...”

A tömegek fölháborodása óriási hullámként csapott föl, mihelyt közzétették a szörnyű bécsi végzést. Augusztus 30-ról 31-re virradó éjszaka Kolozsvár és más erdélyi városok hatalmas tiltakozó tüntetések színterévé váltak. „Inkább meghalunk”, „Jobb meghalni dicső harcban, semhogy ismét rabokká váljunk ősi földünkön” — hangoztatták a tüntetők. „Erdély fővárosában a románok tizezrei vonultak ki a csillagos szabad ég alá, hogy kifejezzék mélyeséges fölháborodásukat ama határozat ellen, amely rabságba döntésüket célozza — írja a korabeli sajtó. — Kolozsvár széles utcáin, a Fötéren, a városháza előtt a tömeg viharos hangulatban fejezte ki, hogy élete árán is kész ellentállni. Az egész lakosság, élén a vasúti és más gyári munkássággal, három napon át tüntetett a következő jelszavak jegyében: »Le a bécsi döntéssel!«, »Igazságot akarunk!«, »Népi kormányt akarunk!«

Ugyanez a jelszavakkal tüntettek szeptember elsején Bukarestben az egyetem előtt és a Calea Victorieien a Palota előtt. Mindenütt az országban — Váradon, Szebenben, Brassóban, Iași-ban, Konstancán, Nagybányán, Tordán, Szászsebesen, Aranyosgyéresen, a Maros völgyében — tíz- meg tízezer munkás, paraszt, értelmiségi, katona tüntetett azokban a napokban a területi épség, a nemzeti függetlenség megvédése érdekében. Temesváron a vasúti munkások az RKP tartományi bizottságának fölhívására beszüntették a munkát, s kivonultak az utcára; ott ezrek csatlakoztak nyomban hozzájuk, s a német konzulátus elé érve áttörték a rendőrség, valamint a fegyverrel fenyegetőző fasiszta bandák védelmi vonalát, s felölték az épületet.

A román hadsereg ugyanazzal a fölháborodással fogadta a Romániára erőszakolt imperialista döntést. „Nagy elégedetlenséget keltett a csapat soraiban a bécsi döntés, amely harc nélkül adat át területeket [...] úgy tekintik ezt, mint gyalázzal egyenlő méltatlanságot” — állítja a hatodik hadtestparancsnokság jelentése 1940. augusztusában. Egy nagy egység vezetősége ugyanebben a szellemben jelentette 1940. augusztus 21-én: „Ez a jelentés eredetileg más arculatú volt, tegnap akartuk elküldeni, abban a reményben, hogy a sors nem foszt meg bennünket attól a megtiszteltetéstől, hogy mellünkkel védjük meg e földet [...] s a hozzá fűződő ezeréves jogunkat. De a villám lecsapott.”

Számos egységparancsnok jelezte: „Általános a fölháborodás, sőt a lelki lázongás a diktátum ellen, amely Erdély egy részének átadására kényszerít bennünket.” A 31. gyalogezred parancsnoksága jelenti, hogy „az Erdély területe egy részének átadásáról szóló hírek elkeseredést keltek a csapat soraiban, egyes katonák sírtak”.

Megemlítendő, hogy számos katonai egység, amely Erdély északi részén állomásozott, megtagadta a visszavonulási parancs teljesítését. Az állambiztonsági főigazgatóság jelentette szeptember elején: „Az Erdélyben tartózkodó egységek parancsnokai megtagadták a hadsereg leszerelésére és a Magyarország határa mentén húzódó erődök és hadállások elhagyására vonatkozó parancsot. A parancsnokok kijelentették: tántoríthatatlanul a fronton maradnak, hogy ellentállhassanak a magyar támadásnak.” Az egész hadsereg hangulatának kifejezéséül a szebeni 7. hadtestparancsnokság kivonult az utcára, csatlakozott a tüntetőkhez, s a menet élén bejárta az egész várost.

A bécsi döntés elleni megmozdulás méreteit, a román népnek a hitleri Németország ellen táplált határtalan gyűlöletét tükrözi a bukaresti német követségnek a Reich külügyminisztériumába küldött szeptember 3-i jelentése is: „Egész Erdélyben tüntetnek, s ezt kiáltják: »Le Hitlerrel!«, »Le Mussolinival!«, »Nem adjuk oda Erdélyt!«... Az erdélyi tüntetések során királyellenes kiáltások hangzottak el. A hadsereg sokféle ellenséges érzületet táplál vele szemben, mert kész a döntés alkalmazására.”

A román nép határozott tiltakozása az imperialista bécsi döntéssel szemben széles körű nemzetközi visszhangot keltett. A londoni rádió szeptember 2-i adása rámutatott, hogy a „Le Hitlerrel!” jelszó „tegnap egész Erdélyben visszhangzott. Két, Szatmáron állomásozó román hadosztály, valamint az ismert hős, Strat ezredes vezette ezred megtagadta a visszavonulást.” Szeptember 3-án ugyanaz az adó jelentette: „Romániában nagy tüntetések zajlottak le. Brassóban a német kisebbség is részt vett a tüntetésben. Az olasz és német konzulátust megrongálták. A parasztok megszállták a határmenti erődítéseket, minthogy a hadsereg visszavonu-

lási parancsot kapott. Főleg attól tartanak [ti. a parasztok], hogy visszaveszik tőlük a nekik juttatott földet, és ismét zsellérsorba jutnak. A királyi palotát, Németország, Olaszország és Magyarország követségét csapatok őrzik.“

A United Press azt jelenti Brassóból, hogy a tüntetők bevonultak a német konzulátus épületébe, és letépték Hitler képét. A daventyri rádió magyar adása szeptember 3-án a következőt közölte: „Az Erdélyből érkezett hírek szerint a németellenes tüntetések mind kétségbeesettebbek. A román tisztok keserúséggel beszélnek Németországról. A nép a templomokban bosszúra esküszik, miáltal a román csapatok visszavonulnak. Úgy hírlik, Németország támadással fenyegette meg Romániát, ha a németellenes tüntetések nem szűnnek meg [...] az incidensek mind gyakoribbak.“ A pittsburgi rádió szeptember 2-i angol nyelvű adásában így jellemezte a román nép lelkiállapotát: „A román nép inkább kész harcolni, sem hogy magyar uralom alatt éljen. Az ellenállás óráról órára nő, s tetőpontját a magyar csapatok Erdélybe érkezésekor fogja elérni.“ A philadelphiai rádió ezt közölte: „A román lakosság készen állott Erdélybe, hogy megvédje az azon a területen élő románokat, és harcoljon e terület magyar megszállása ellen. Az önkéntesek többsége a román haderő katonája, akik miután leszerelték őket, harcolni akarnak.“

A román nép elszánt Hitler-ellenes magatartása arra készítette Fabriciust, Németország bukaresti nagykövetét, hogy Mihail Manoilescuval, Románia külügyminiszterével a következőket közölje: „Most kaptam kézhez a bánsági állapotokról szóló mellékelt jelentést. A helyzet annyira súlyosbodott, hogy kérem kell önt, azonnal intézkedjenek, s vessenek véget ennek a magatartásnak [...] ellenkező esetben valami nagyon komoly dologtól kell tartanunk. Hálás lennék, ha értesítene, milyen intézkedések történtek, hogy azonnal tájékoztathassam kormányomat.“ Azonban, miként a *The New York Times* írta szeptember 3-án, „noha a tiltakozásokat erőszakkal elfojtják, nem meglepő, hogy Romániában fölkelésről beszélnek [...] A hangulat olyannyira forró, hogy egyáltalán nem biztos, hogy az átadandó terület kiürítése megtörténik-e a németek kívánta rendben és gyorsasággal.“

Említésre méltók a nemzetközi sajtó más megállapításai is. Az ankarai rádió például a romániai eseményekkel foglalkozva rámutatott, hogy a Berlin—Róma tengely Románia ellen hozott intézkedései keserúséget keltenek a román lakosság soraiban. A tiltakozó tüntetésekkel kapcsolatban megjegyzi: „Az ország nem tudta hidegvérrel fogadni a német bíraskodást. Minthogy a kés a csontjág hatolt, a román nép ráébredt Németország eljárásának igaztalan voltára, s ismeretes, hogy Brassóban megállították a német konzulátus kocsját, letépték és megtaposták a horogkeresztet. Semmi sem riasztja meg a román lakosságot. A berlini kormány mind haragudhat. A nép magatartása és néhány tábornoké, akik kiléptek a hadseregből, hogy harcolhassanak a kormány szándékai ellen, tanúsítja nemzeti törekvéseiket és eszményeiket, valamint a Románia iránt érzett szeretetüket [...] A román nép sohasem fogja elfelejteni ezt a Németországtól kapott tragikus és szégyenteljes csapást.“ A tiltakozó megmozdulásokról és a román nép fájdalmairól szólva a *Tan* című isztambuli lap szeptember 4-i számában így írt: „Ezek a megmozdulások jelzik, hogy a kialakult nemzetek számára elmúlt a tárgyalászatnál történő fölosztás kora [...] Nem lehet előre látni, hova vezet a tiltakozó mozgalom, amely fölkelés méreteit kezdi ölteni. Sok példa bizonyítja azonban, milyen veszélyes dolog játszani egy létének tudatára ébredt nemzet függetlenségével és országa területi épségével.“ Az *Ankara* című francia nyelvű hetilap rámutatott, hogy „Romániában a bécsi döntés olyan heves visszatetszést váltott ki, hogy sürgős és rendkívüli intézkedésekre volt szükség nemcsak a rend és csend fönntartásáért, hanem maga a korona megmentése érdekében is“.

A 35 évvel ezelőtt, a bécsi döntés ellen lezajlott nagy tömegtüntetéseket — népünk izzó hazafiságának e megnyilvánulásait — úgy jegyzi föl a történelem, mint a nemzeti egységért és függetlenségért, a haza területi épségéért, az imperialista uralmi, agressziós és diktátumra épülő politikával szemben vívott harc jelentős csatáit. E tüntetéseken a románok mellett részt vettek a magyar és a német dolgozók is, az egész nép. E megmozdulások fényesen igazolták a párt marxi—lenini nemzeti politikájának azt a törekvését, hogy nemzetiségre való tekintet nélkül erősítse az összes dolgozók egységét hazánk területi épségének és önállóságának védelmében.

A nép alapvető érdekeit juttatta kifejezésre a Román Kommunista Párt, amikor a szörnyszerű fasiszta bécsi döntést követő korszak folyamán mindvégig ébren tartotta e bírálkodás semmissé nyilvánításának és a haza területi egysége helyreállításának eszméjét. Az 1940. augusztus 30. után kidolgozott összes dokumentumokban harcra szólítja a népet a katonai-fasiszta diktatúra megdöntésére, a szovjetellenes háború megtagadására, és Erdély északi részének felszabadítására. Az 1944. augusztusi antifasiszta és antiimperialista fegyveres nemzeti fölkelés győzelme, a fegyvereknek a hitleri Németország ellen fordítása, Románia átállása a Hitler-ellenes koalíció oldalára lehetővé tette — többek közt — e nagy nemzeti törekvés valóra váltását is. Románia részvétele — teljes hadi, emberi és gazdasági erejével — a Hitler-ellenes háborúban, a román haderő hősi harca a vitéz szovjet csapatok oldalán meghozta az ország területének teljes felszabadulását. Később, 1947. február 10-én a párizsi béketárgyalás semmisségét és meg nem történtnek nyilvánította a bécsi döntést, s megerősítette annak a történelmi ténynek, helyzetnek a jogosságát, amelyet hősi harc árán a román nép, a román hadsereg, a szovjet haderővel válllvetve vívott ki: helyreállította a régi határt Románia és Magyarország között.

A román katonáknak a hitleri Németország ellen vívott háborúban tanúsított hősiessége és áldozatkészsége lényegében véve a bécsi döntés ellen kirobbant tömegtüntetések fegyveres folytatása volt. „Az összes harcosok ama hő őhaja, hogy biztossítsák szeretett hazánk jövőjét — hangsúlyozza a IV. Hadsereg Parancsnokságának 1945. május 30-i 167. napiparancsa — megacélozza a katonák lelkét és testét, akik hősköltevénybe illőn vetették magukat a harcba, [...] hogy felszabadítsák a horthysta német—magyar iga alól Észak-Erdélyben elnyomott véreiket...”

A történelem, az események kifejelete igazolta és igazolja, hogy az erőszak és a diktátum politikája, az államok függetlenségének és önállóságának megtiprása, területük egységének széttagolása kudarcra van kárhozthatva, s nincs az az erő, bármily hatalmas legyen is, amely képes legyőzni azt a népet, amely elszántan védelmezi nemzeti létét, törvényes jogait mindennemű idegen uralommal szemben...

Napjainkban tanúi vagyunk szerte a világon a népakarat arra irányuló erőteljes megnyilvánulásainak, hogy véget vessenek az imperialista, kolonialista és neokolonialista politikának, hogy külső beavatkozástól mentesen törekvéseiknek megfelelő életet éljenek. E mélységesen anakronisztikus politika teljes elvetése, az elavult nemzetközi állapotok fölszámolása új világtrend, új típusú kapcsolatok létrejöttét teszi szükségessé. Mindennek alapja a teljes jogegyenlőség, a nemzeti függetlenség és önállóság tiszteletben tartása, a belügyekbe való be nem avatkozás, minden nép ama elidegeníthetetlen jogának biztosítása, hogy ura legyen sorsának. „Egyetlen pillanatra se felejtjük el — hangoztatta Nicolae Ceaușescu elvtárs —, hogy valamely nép függetlensége és önállósága, jóléte és boldogsága nem valósítható meg más nép, más nemzet rovására; csupán a többi nép függetlenségének és önállóságának tiszteletben tartása révén biztosítható valamennyi nemzet előrehaladása, függetlensége és boldogsága.”

A hazánk felszabadulása óta eltelt több mint három évtized alatt népünk a Román Kommunista Párt vezetésével döntő jelentőségű győzelmeket aratott. A szocializmus végleges győzelme, az ember ember általi kizsákmányolásának felszámolása, az ipar, a mezőgazdaság, a tudomány és a technika terén elért számottevő haladás, a nemzeti elnyomatás és egyenlőség végérvényes felszámolása és az összes dolgozók jogegyenlőségének megvalósítása nemzetiségre való tekintet nélkül, a szocialista román nemzet virágzó fejlődése — mindez gyökeresen megváltoztatta az ország társadalmi-gazdasági arculatát, a román nép életének egész folyamatát. Szorosan fölzárkózva a Román Kommunista Párt köré, országunk dolgozói, nemzetiségi különbség nélkül, románok, magyarok, németek, szerbek erőfeszítéseiket testvéri módon egyesítve építik a sokoldalúan fejlett szocialista társadalmat, s dolgoznak közös hazánk, a szocialista Románia fölvirágzásáért és haladásáért.

Népünk szüntelen szabadságharcának gazdag hagyományai, a nemzeti függetlenségért és önállóságért vívott küzdelem öröksége napjainkban a hazafias érzés kiapadhatatlan erőforrásul szolgál a szocializmus és kommunizmus Románia földjén történő építésében, az RKP XI. kongresszusa történelmi jelentőségű határozatainak valóra váltásában.

Traian Bunescu